

LAGUTSKOTTETS UTLÅTANDE 9/2000 rd

Statsrådets utredning om förberedelserna inför regeringskonferensen 2000; domstolssystemet

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Stora utskottet sände den 10 maj 2000 utrikesministeriets brev av den 14 april 2000 om domstolssystemet i anknytning till statsrådets utredning om förberedelserna inför regeringskonferensen 2000 (E 32/1999 rd) till lagutskottet för eventuella åtgärder.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- enhetschef, lagstiftningsrådet Tuula Pynnä, utrikesministeriet
- lagstiftningsrådet Arja Manner, justitieministeriet.

STATSRÅDETS UTREDNING

Utredning om domstolssystemet

I statsrådets redogörelse SRR 1/2000 rd relateras regeringens utgångspunkter och mål inför regeringskonferensen 2000. Enligt redogörelsen kan den ständigt ökande arbetsmängden vid EG-domstolen och förstainstansrätten leda till att laglighetskontrollen försvåras och de allt längre handläggningstiderna till att rättsskyddet försvagas. Statsrådet ansåg att ett flexibelt utvecklande av domstolarnas verksamhetsförutsättningar och rutiner är viktigt.

Riksdagen omfattade utrikesutskottets betänkande och förutsatte att statsrådet lämnar en kompletterande utredning till riksdagen om hur ett fungerande domstolsväsende kan säkerställas.

Brevet, som behandlas i lagutskottet, innehåller den kompletterande utredning som riksdagen förutsatte i sitt uttalande, dvs. en kompletterande utredning som behandlats av EU-ministerutskottet 14.4.2000, där statsrådet lägger fram den punkt som krävt komplettering, dess centrala

innehåll och EU-ministerutskottets ståndpunkt till frågan.

Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet anser att gemenskapernas domstolssystem i det stora hela har fungerat väl. Dagens problem har uttryckligen med det ökade antalet rättegångar till följd av domstolarnas ökade behörighet och andra omständigheter samt de utdragna handläggningstiderna att göra.

Statsrådet anser att frågan om utveckling av domstolen och tryggnad av domstolens verksamhetsbetingelser bör granskas på olika nivåer och olika alternativ undersökas.

I anknytning till regeringskonferensen 2000 bör målet framför allt vara att öka flexibiliteten i gemenskapernas domstolssystem. Det bör gå lättare att ändra procedurreglerna för gemenskapernas domstolar. Godkännandeförfarandet beträffande rättegångsreglerna för gemenskapernas domstolar bör ändras så att reglerna i fortsättningen skall kunna godkännas med kvalifice-

rad majoritet i rådet. På detta sätt kan rättegångsreglerna i fortsättningen snabbare anpassas till förändringar i omvärlden, vilket på senare tid har visat sig vara mycket svårt.

Enligt statsrådet är medbeslutandeförfarandet inte tillämpligt på godkännandet av rättegångsreglerna, eftersom det inte gäller en vanlig lagstiftningsfråga. Det är fråga om ett förfarande där domstolarna själva fastställer sina rättegångsregler efter att ha fått rådets godkännande.

När beslut med kvalificerad majoritet införs bör vissa bestämmelser i rättegångsreglerna dock flyttas över till gemenskapernas domstolsstadga, som kan ändras endast genom ett enhälligt beslut av rådet efter att kommissionen och parlamentet har hörts. På detta sätt garanteras att stadgan innehåller alla bestämmelser om rättegångsförfarande som inverkar på individens rättigheter och skyldigheter medan rättegångsreglerna innehåller mera detaljerade procedurbestämmelser. Sådana överförbara bestämmelser är framför allt bestämmelserna om rättegångsspråket, som för närvarande endast regleras genom rättegångsreglerna för domstolarna.

Regeringskonferensen bör arbeta för större flexibilitet i rättegångsförfarandet vid gemenskapsdomstolarna för att domstolarna inte skall behöva avgöra alla mål i samma förfarande. Rättegångsförfarandet bör förenklas i fråga om de flesta enklare mål, till exempel genom att generaladvokaterna inte behöver lämna ett förslag till lösning i dem. För det andra kunde ett särskilt förfarande i fråga om talan som gäller löne- och pensionsförmåner för gemenskapernas tjänstemän skapas. En viktig uppgift i samband med regeringskonferensen är att röja sådana hinder i EG-fördraget som förhindrar införandet av flexiblare förfaranden i fråga om vissa typer av mål. På detta sätt kan de speciella problem som anknyter till asylfrågor i avdelning IV i EG-fördraget också beaktas.

Enligt statsrådet brådskar åtgärder av denna typ mest. Under regeringskonferensen 2000 bör sådana åtgärder som förutsätter ändringar i EG-fördraget prioriteras som är nödvändiga för att

trygga domstolarnas verksamhet. Regeringskonferensen bör koncentrera sig på de allra mest brådskande åtgärderna för att garantera en ändamålsenlig behandling inom ramen för tidsplanen för regeringskonferensen 2000.

Statsrådet är inställt på att söka lösningar i fråga om de mera omfattande ändringsförslagen. De bör utgå från en klar och bestående behörighetsfördelning mellan gemenskapernas domstol och gemenskapernas förstainstansrätt.

Den centrala uppgiften för gemenskapernas domstol bör även framdeles vara att meddela avgöranden angående begäran om förhandsavgöranden i enlighet med artikel 234 i EG-fördraget. Grundprinciperna i detta förfarande bör stå kvar, vilket Finland framhöll redan i samband med regeringskonferensen 1996.

Sammansättningen av gemenskapernas domstol bör fortfarande bestämmas utifrån principen att varje medlemsstat har en domare. Däremot kan gemenskapernas förstainstansrätt ha flera domare beroende på hur omfattande behörighet den har. I fråga om utnämning av domare utgår statsrådet från att det nuvarande systemet bibehålls.

Generaladvokater kan anlitas i mindre utsträckning. I vissa mål, t.ex. vid talan utan tvister, fördröjs rättegången i onödan om en generaladvokat anlitas.

Statsrådet kommer också att understödja åtgärder för att säkerställa adekvata resurser för gemenskapsdomstolarna, även om det inte är en fråga för regeringskonferensen.

I alla lösningar skall det tas hänsyn till att den centrala uppgiften för gemenskapernas domstol är att garantera en enhetlig tillämpning av gemenskapsrätten. Rättegångsförfarandet bör också garantera att rättskipningen i alla medlemsstater är genomsynlig och acceptabel. Det bör också säkerställas att medlemsstaternas och medborgarnas likställdhet inför gemenskapens rättskipningsinstitutioner bevaras.

Tills vidare är det inte helt klart hur bestämmelserna om domstolarna kommer att ändras under regeringskonferensen 2000.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Lagutskottet har fått en detaljerad redogörelse för de pågående förhandlingarna om ökad flexibilitet i Europeiska gemenskapens domstolar och om möjligheterna för olika lösningförslag att bli godkända.

Utskottet godkänner statsrådets utgångspunkter. Det är inte fråga om ett vanligt lagstiftningsärende som kan jämföras till exempel med stiftande eller ändring av rättegångsbalken. Om jämförelsen godkändes skulle det leda till medbeslutandeförfarandet, vilket skulle involvera Europaparlamentet i beslutsprocessen, och till att den inbördes balansen mellan unionens olika institutioner rubbas. Medbeslutandeförfarandet,

som förutsätter förlikning mellan Europaparlamentet och rådet för att ett resultat skall kunna nås, passar inte ihop med domstolens roll.

Utskottet anser att det är viktigt att hålla fast vid principen om rättvis rättegång. Utskottet understöder förslaget att bestämmelserna om rättegångsspråket tas in i domstolens stadga och att ändringar i domstolens procedurregler beslutas med kvalificerad majoritet.

Utlåtande

Lagutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att utskottet omfattar statsrådets ståndpunkt.

Helsingfors den 20 juni 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Henrik Lax /sv
vordf. Matti Vähänäkki /sd
medl. Sulo Aittoniemi /alk
Leena-Kaisa Harkimo /saml
Jyri Häkämies /saml
Erkki Kanerva /sd
Toimi Kankaanniemi /fkf
Annika Lapintie /vänst

Paula Lehtomäki /cent
Kari Myllyniemi /cent
Kirsi Ojansuu /gröna
Veijo Puhjo /vänst
Tero Rönni /sd
Mauri Salo /cent
Marja Tiura /saml
Harry Wallin /sd.

Sekreterare vid sammanträdet var

utskottsrådet Kaisa Vuorisalo.

